

АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ ВІДПОЧИНКУ І ТУРИЗМУ

¹Вінницький технічний університет

²Одеська державна академія будівництва і архітектури

Визначено основні передумови оцінки ефективності відтворення природних рекреаційних та архітектурних ресурсів Вінницької області. Розроблено комплексний підхід до науково-обґрунтованого підходу до дослідження та проектування рекреаційно-оздоровчих комплексів в історично цінних місцях з особливими природними умовами.

Швидкий розвиток умов життя населення призвело до потреби покращення кількісних та якісних характеристик природних ресурсів, що в свою чергу призвело до зростання попиту на рекреаційний продукт. В теперішній час туризм являється важливим фактором економічного, соціального і культурного розвитку області та країни в цілому. Це формує потребу в системному підході до розробки стратегії його розвитку та системній оцінці рекреаційного природокористування. Тому у статті висвітлено рекреаційний потенціал Вінницької області, висвітлено основні аспекти розвитку на соціальному, культурному та економічному рівні.

Важливо зазначити, що у вітчизняній та зарубіжній літературі значну увагу приділяли використанню рекреаційного потенціалу, розвитку зеленого туризму, покращення якості обслуговування та організації роботи. Значний теоретичний і методологічний внесок у висвітлення даної теми зробили О. Бейдика, о. Гулич, Н. Комарової, М. Реймерса, К. Сочки, І. Школи та ін.

Враховуючи значний внесок вчених у висвітлення головних питань рекреаційного потенціалу, залишилися багато невирішених питання, які потребують більш глибокого дослідження та висвітлення головних проблем економічного та соціального використання рекреаційних ресурсів досліджуваної території.

Результати дослідження показані у таблиці порівняння рекреаційно-туристичного потенціалу Вінницької області. Врахувавши усі аспекти та особливості проектування та розвитку рекреаційно-оздоровчого комплексу на прибережній території було сформовано основні принципи архітектурно-просторової організації об'єктів відпочинку і туризму.

Ключові слова: природні рекреаційні ресурси, рекреаційно-оздоровчий комплекс, розвиток туризму Вінницької області.

Вступ

Тенденція останніх часів все більш направлена на розвиток зеленого туризму. Нікому не секрет, що наш край має величезний потенціал, для розвитку туризму і різнобічного активного відпочинку населення. Особливу цінність маю території прибережної зони. Традиційно ці території використовувалися для сільського та рибного господарства, організації водного транспорту і т.д. Проектування у даній місцевості сучасної бази відпочинку є хорошим внеском у розвиток туризму Вінницької області.

Туристично-рекреаційний комплекс трактується як комплекс, що об'єднує систему туристично-рекреаційних закладів, підприємств інфраструктури, що обслуговують їх, та інших галузей, які мають тісні виробничі та економічні зв'язки, спільно використовують ресурси з метою задоволення різноманітних оздоровчих, пізнавальних, культурних та інших потреб населення.

Унікальність, історична або культурна цінність, оригінальність, естетична привабливість і лікувально – оздоровча значущість рекреаційно – туристичних територій для організації рекреаційної діяльності дозволяє виділити пріоритетні типи цих територій: – пізнавальні, – екскурсійні, – рекреаційні, – оздоровчі – наукові, – фестивальні, – релігійні, – ділові, – сільські, – комплексні. Тому специфіка функціонального призначення рекреаційно – туристичних територій має визначати їх пріоритетний тип.

Для визначення типу рекреаційно–туристичних територій потрібно врахувати наступні основні фактори: – геополітичне положення (розташування території, наявність трудових ресурсів, транспортних комунікацій, джерел сировини, енергії, історія розвитку території, традиції та ін.); – наявність рекреаційних ресурсів; – стан туристичної інфраструктури; – попит на рекреацію та туризм; –туристично–рекреаційна політика регіону.

Туризм та рекреація, як один з найприбутковіших міжгалузевих комплексів, у багатьох розвинутих країнах відіграють значну роль у формуванні валового внутрішнього продукту, створенні додаткових робочих місць, активізації зовнішньоторговельного балансу. У цій сфері

зайнято більше 250 млн. чоловік, тобто кожен десятий працюючий в світі. На неї припадає 7% загального об'єму інвестицій, 11% світових споживчих витрат, 5% усіх податкових надходжень та третина світової торгівлі послугами.

В умовах ринкової трансформації, недостатня ефективність використання природно-рекреаційних ресурсів пов'язано з впливом екологічних чинників на розвиток міжнародного та регіонального туризму.

Актуальність даного дослідження обумовлена тим що, комплексний підхід до розвитку рекреаційно-оздоровчих комплексів, створення інфраструктури на належному рівні, забезпечення комфортних умов для відпочинку та оздоровлення населення може стати вирішенням до багатьох соціальних та економічних проблем.

Метою роботи є ознайомлення із досвідом проектування і будівництва об'єктів відпочинку і туризму. Встановлення природних та історичних особливостей даної території для подальшого розвитку, як туристичного осередку. Розробити аналіз рекреаційно-туристичного потенціалу Вінницької області.

Результати дослідження

Території вінницької області багаті тяжіючі туристичні осередки. На її території розташовані пам'ятки культурної спадщини археології, історії, містобудування та архітектури, монументального мистецтва, садово-паркового мистецтва та ландшафту. Їхня значна кількість говорить про потужний потенціал розвитку туристичного напрямку у Вінницькій області.

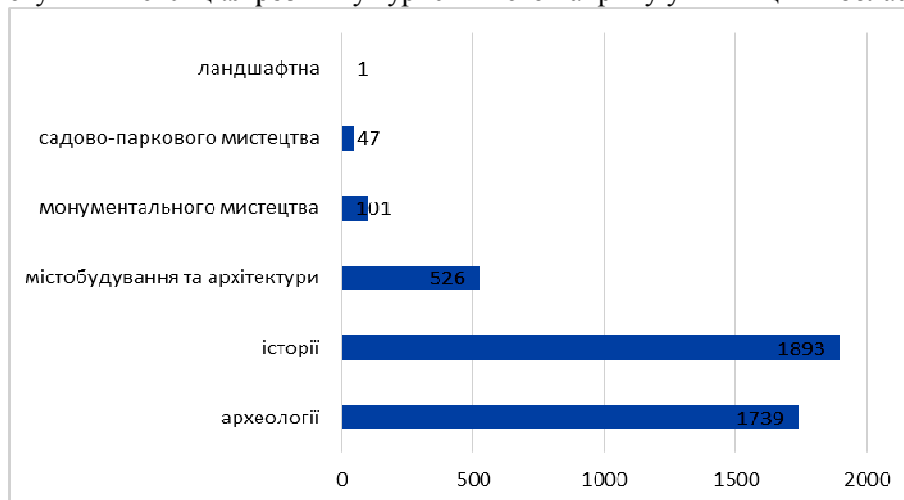

Рисунок 1 – Перелік пам'яток культурної спадщини у Вінницькій області.

В теперішній час рекреація на прибережних зонах Південного Бугу представлена різноманітними об'єктами відпочинку: туристичними базами, санаторіям, дитячими, молодіжними та спортивними логерами, готелями, кемпінгами та мотелями. Середня місткість окремого об'єкта відпочинку і туризму складає близько 100 чоловік.

Проектна територія є досить застарілою, і втрачає свій попит на ринку надання рекреаційно-оздоровчих послуг. Існуюча база відпочинку «Печера» розташована на березі річки Південний Буг. На її території розміщені цегляні та дерев'яні будинки, альтанки та сауна.

Враховуючи що неподалік розташовано історично цінна територія та об'єкти історичної архітектури, база відпочинку не враховує цей потенціал, палац Потоцьких потребує реконструкції, усім відомий Печерський парк (парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва) може стати хорошим місцем прогулянок та відпочинку гостей.

Зробивши аналіз території, можна відзначити, що територія має застарілий вигляд та потребує радикальних змін.

До недоліків існуючих рекреаційних об'єктів можна віднести:

1. Нераціональне використання природних ресурсів;
2. Хаотична забудова;
3. Роздробленість освоєної території;
4. Відсутність обслуговуючих споруд та інженерних мереж;
5. Вузька спеціальність об'єктів;

6. Відсутність урахування ландшафтних особливостей місцевості;
7. Недостатня кількість об'єктів відпочинку і туризму, розташованих на воді;
8. Невиразність архітектурного вигляду рекреаційних об'єктів.

Для аналізу вітчизняного і закордонного досвіду були обрані об'єкти відпочинку і туризму, розташованих в різних районах світу, зокрема на берегах Південного Бугу. Для огляду були обрані найбільші світові водойми і прибережні території (Дунай, Амазонка, Ніл, Міссісіпі), розглянуті приклади організації на них рекреаційної діяльності. В дослідженні прибережних територій домінуючими видами відпочинку і туризму являються екологічні, наукові, екскурсійно-пізнавальні та організовуються сплави по річкам. Аналіз дозволив виявити наступні особливості сучасної архітектури рекреаційних об'єктів.

Основними планувальними схемами організації відпочинку і туризму являються:

- 1) Точкова (компактне розміщення однієї будівлі, поєднуючи в собі всі функції);
- 2) Блоквана (розміщення різноманітних функціонуючих груп в кількох з'єднаних блоках);
- 3) Розосереджена (одно-двоповерхова забудова окремо розміщеними котеджами і будиночками);
- 4) Комбінована (поєднання елементів інших схем).

Серед найбільш часто застосованих архітектурних прийомів слід відзначити захист від несприятливих природно-кліматичних умов, застосування різноманітних заходів для покращення мікроклімату рекреаційних об'єктів, забезпечення взаємозв'язку з природним контекстом. При проектуванні сучасних об'єктів відпочинку і туризму основою архітектурного рішення являється втілення оригінальної ідеї, створення запам'ятовуючого образу. Широко застосовуються енергозберігаючі і екологічно чисті технології, а також використання переваг місцевих будівельних матеріалів. Композиція об'єкта відпочинку і туризму в основному розкривається на акваторію, тобто відкритого простору. Для збільшення корисної площі в літній час застосовують експлуатацію покрівлі, різноманітних терас. В світовій практиці широко застосовуються мобільні і трансформуючі рекреаційні об'єкти.

В результаті виявлення особливостей проектування об'єктів відпочинку і туризму на прибережних територіях, а також аналізу досліджуваної території, сформовано основні принципи архітектурно-просторової організації об'єктів відпочинку і туризму.

Принцип екологічної стійкості і пріоритету природного ландшафту. Всі архітектурні рішення рекреаційних об'єктів повинні підпорядковувати оточуючій природі, підкреслюючи особливості прибережних ландшафтів. Необхідне розроблення функціонального зонування і проектування мережі об'єктів відпочинку і туризму на основі комплексного аналізу досліджуваної території. Рекомендовано освоювати найменш цінні ділянки за допомогою компактного розміщення об'єктів відпочинку і туризму з ціллю звести до мінімуму антропогенної дії на унікальні природні та історичні території з живописними ландшафтами і великою кількістю водойм.

Принцип «просторової поліфонії» полягає в необхідності комплексного взаємозв'язку існуючого природного комплексу з створенням рекреаційного простору. Об'єкти відпочинку і туризму, розташовані в прибережних зонах, рекомендовано проектувати, опираючись на розташування різноманітних типів ландшафтів досліджуваної території. Ціленаправлено організувати різноманітність поєднання типів об'єктів відпочинку і туризму в тісному взаємозв'язку з різноманітними природними просторами.

Принципи різноманітності має на увазі одночасну доступність всіх характерних видів відпочинку і туризму в розташованих на прибережних територія Південного Бугу рекреаційних об'єктів. Види відпочинку знаходяться у взаємозв'язку – одні домінуючі, інші – супутні, решта – доповнюючі. У виділених туристично-рекреаційних зонах види відпочинку поєднуються в різноманітному співвідношенні.

Принципи мобільності має на увазі легкого переміщення і трансформування рекреаційних об'єктів при організації відпочинку і туризму на прибережних територія Південного Бугу. Мобільність дозволяє переміщувати об'єкти відпочинку і туризму під час паводків на більш доступні ділянки. Також застосування мобільної архітектури і рекреаційних об'єктів із легко розкладальних конструкцій дає можливість по черзі звільнювати від антропогенного навантаження цінної території. Мобільні об'єкти легко переміщуються із зон, де виникають небезпечні порушення природного комплексу, в більш стійкі зони, регулюючи щільність розміщення таких об'єктів.

Принцип художньо-естетичної виразності. Архітектура рекреаційних об'єктів являється середовищем підвищеної комфортності і повинна володіти особливою естетичною виразністю. Слід створювати об'єкти відпочинку і туризму, виконані в взаємозв'язку з історичними традиціями краю – використовуючи етнографічні елементи і засоби традиційної регіональної архітектури, роблячи акценти в екстер'єрі та інтер'єрі.

Архітектурно-просторова організація об'єктів відпочинку і туризму в взаємозв'язку з сформованими принципами і розробленими моделями буде сприяти підвищенню комфортності відпочинку, принесе соціальний і економічний ефект, який полягає у можливості привабливості великої кількості відпочиваючих із різноманітних областей, близького далекого закордону, стане стимулом для покращення економічного стану місцевих жителів, буде сприяти більш раціональному використанню унікальних природних ландшафтів.

У результаті дослідження було розроблено SWOT-аналіз рекреаційно-туристичного потенціалу, та визначення основні аспекти можливого розвитку території.

Таблиця 1

SWOT- аналіз рекреаційно-туристичного потенціалу Вінницької області

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне географічне розташування. 2. Сприятливі природно-кліматичні умови. 3. Наявність історико-архітектурний пам'яток. 4. Реалізація Програми розвитку туризму у Вінницькій області на 2017-20220 роки. 5. Законодавча база, яка регулює розвиток галузі. 6. Європейський приклад розвитку зеленого туризму. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Надання застарілих послуг відпочинку. 2. Недостатня розвиненість інфраструктури. 3. Загальна соціально-економічна нестабільність населення, що призводить до змінного попиту і пропозицій. 4. Переважна більшість ви'їздного туризму над ви'їзним і внутрішнім.
Можливості (O)	Загрози (T)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність природно-рекреаційних ресурсів. 2. Будівництво нових або реконструкція існуючих об'єктів обслуговування. 3. Забезпечення надання послуг за рахунок залучення незайнятого працездатного місцевого населення. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Несвоєчасне фінансування з бюджетів різних рівнів. 2. Погіршення екологічної ситуації. 3. Непопулярність даного виду відпочинку у даній місцевості.

Висновки

На основі аналізу і узагальнення сучасного вітчизняного і закордонного досвіду проектування і будівництва об'єктів відпочинку і туризму, виділено особливості містобудівної організації об'єктно-планувальної структури рекреаційних об'єктів.

Проведено комплексний аналіз прибережних територій Південного Бугу, дозволив виявити особливості розміщення об'єктів відпочинку і виконати туристично-рекреаційне зонування.

В процесі дослідження сформовано основні принципи архітектурно-планувальної організації об'єктів туризму на прибережних та історично цінних територіях. Визначено головні проблеми на шляху до покращення туристичного потенціалу даної території.

Визначено рекреаційно-оздоровчий потенціал прибережних зон Південного Бугу, відзначено його архітектурний, історичний та ландшафто-рекреаційний потенціал даної території.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Р.І. Магійович, О.В. Пилип'як, и О.О. Шкрібинець, *Розвиток туристично-рекреаційного комплексу в західному регіоні: Науковий вісник НЛТУ України*, 2008 - №18.7. - С.164-169.
2. О.М.Андропов, *Стан рекреаційного комплексу України.*, 2005 - №24.
3. Н.З. Кудашева, *Роль Туристско-рекреационного потенциала в социально-экономическом развитии региона. Актуальные вопросы экономических наук.* - 2015. - №7. - С.99-102.
4. R.I. Mahiyovych, O.V. Pylyp'yak, y O.O. Shkribynets', *Rozvytok turystychno-rekreatsiynoho kompleksu v zakhidnomu rehioni: Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny*, 2008 - №18.7. - S.164-169.
5. O.M.Andropov, *Stan rekreatsiynoho kompleksu Ukrayiny.*, 2005 - №24.
6. N.Z. Kudasheva, *Rol' turistsko-rekreatsionnogo potentsiala v sotsial'no-ekonomicheskoy razvitii regiona. Aktual'nyye voprosy ekonomicheskikh nauk.* - 2015. - №7. - S.99-102.

REFERENCES

1. R.I. Magiyovich, A.V. Pilip'yak, i A.A, Shkribinets', Razvitiye turistsko-rekreatsionnogo kompleksa v zapadnom regione: Nauchnyy vestnik NLTU Ukrainy, 2008 - №18.7. - S.164-169.
2. O.M.Andropov, Sostoyaniye rekreatsionnogo kompleksa Ukrainy., 2005 - №24.
3. N.Z. Kudasheva, Rol' Turistsko-rekreatsionnogo potentsiala v sotsial'no-ekonomicheskoy razvitii regiona. Aktual'nyye voprosy ekonomicheskikh nauk. - 2015. - №7. - S.99-102.
4. R.I. Mahiyovych, O.V. Pylyp'yak, y O.O, Shkribynets', Rozvytok turystychno-rekreatsiynoho kompleksu v zakhidnomu rehioni: Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny, 2008 - №18.7. - S.164-169.
5. O.M.Andropov, Stan rekreatsiynoho kompleksu Ukrayiny., 2005 - №24.
6. N.Z. Kudasheva, Rol' "turistsko-rekreatsionnogo potentsiala v sotsial'no-ekonomicheskoy razvitii regiona. Aktual'nyye voprosy ekonomicheskikh nauk. - 2015. - №7. - S.99-102.

Кучеренко Лілія Василівна – к.т.н., доцент кафедри будівництва, міського господарства та архітектури. E-mail: liliya13liliya13@gmail.com. ORCID ID: 0000-0003-0348-3610.

Бабій Ігор Миколайович – к.т.н., доцент кафедри технології будівельного виробництва Одеської державної академії будівництва і архітектури. E-mail: igor7617@gmail.com. ORCID ID: 0000-0001-8650-1751.

Бойко Катерина Вікторівна – студентка групи БМ-18м, факультет будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет. E-mail: bm16b.boyko@gmail.com. ORCID ID: 0000-0003-3569-2070.

L.V. Kucherenko¹

K.V. Boyko¹

I.N. Babij²

ARCHITECTURAL AND SPACE ORGANIZATION OF OBJECTS OF REST AND TOURISM

¹Vinnitsa Technical University, Vinnitsia

²Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture, Odessa

The basic preconditions of estimation of efficiency of reproduction of natural recreational and architectural resources of Vinnytsia region are determined. An integrated approach to a scientifically grounded approach to the research and design of recreational and recreational complexes in historically valuable places with special natural conditions is developed.

The rapid development of living conditions has led to the need to improve the quantitative and qualitative characteristics of natural resources, which in turn has led to an increase in demand for recreational products. At present, tourism is an important factor in the economic, social and cultural development of the region and the country as a whole. This forms the need for a systematic approach to developing a strategy for its development and systematic assessment of recreational nature use. Therefore, the article covers the recreational potential of the Vinnytsia region, highlights the main aspects of development at the social, cultural and economic level.

It is important to note that in domestic and foreign literature considerable attention was paid to the use of recreational potential, development of green tourism, improvement of quality of service and organization of work. A significant theoretical and methodological contribution to the coverage of this topic was made by O. Beidyk, Fr. Gulych, N. Komarova, M. Reimers, K. Sochi, I. Schools and others.

Given the significant contribution of scientists to covering the main issues of recreational potential, many outstanding issues remain, which require a more in-depth study and coverage of the main problems of economic and social use of recreational resources of the study area.

The results of the study are shown in the comparison table of the recreational and tourist potential of the Vinnytsia region. Taking into account all aspects and features of the design and development of a recreational and recreational complex on the coastal territory, the basic principles of the architectural and spatial organization of recreation and tourism objects were formed.

Key words: natural recreational resources, recreation and health complex, development of tourism in Vinnytsia region.

Kucherenko Lily Vasylivna – PhD, Associate professor of the Department of Building, Urban and Architecture. E-mail: liliya13liliya13@gmail.com. ORCID ID: 0000-0003-0348-3610.

Babij Igor Nikolayevich – PhD, Associate professor of the Department of Technology of Building Production of the Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture. E-mail: igor7617@gmail.com. ORCID ID: 0000-0001-8650-1751.

Boyko Katerina Viktorovna – student of BM-18m group, faculty of construction, heat and power supply, Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia. E-mail: bm16b.boyko@gmail.com. ORCID ID: 0000-0003-3569-2070.

Л. В. Кучеренко¹К. В. Бойко¹И. Н. Бабий²

АРХИТЕКТУРНО-ПРОСТРАНСТВЕННАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ОБЪЕКТОВ ОТДЫХА И ТУРИЗМА

¹Винницкий национальный технический университет, Винница²Одеская государственная академия строительства и архитектуры, Одесса

Определены основные предпосылки оценки эффективности воспроизводства природных рекреационных и архитектурных ресурсов Винницкой области. Разработан комплексный подход к научно-обоснованного подхода к исследованию и проектированию рекреационно-оздоровительных комплексов в исторически ценных местах с особыми природными условиями.

Быстрое развитие условий жизни населения привело к необходимости улучшения количественных и качественных характеристик природных ресурсов, что в свою очередь привело к росту спроса на рекреационный продукт. В настоящее время туризм является важным фактором экономического, социального и культурного развития области и страны в целом. Это формирует потребность в системном подходе к разработке стратегии его развития и системной оценке рекреационного природопользования. Поэтому в статье освещены рекреационный потенциал Винницкой области, освещены основные аспекты развития на социальном, культурном и экономическом уровне.

Важно отметить, что в отечественной и зарубежной литературе значительное внимание уделяли использованию рекреационного потенциала, развития зеленого туризма, улучшения качества обслуживания и организации работы. Значительный теоретический и методологический вклад в освещение данной темы сделали О. Бейдик, о. Гулич, Н. Комаровой, М. Реймерса, К. Сочки, И. Школы и др.

Учитывая значительный вклад ученых в освещение главных вопросов рекреационного потенциала, осталось много нерешенных вопросы, требующие более глубокого исследования и освещения главных проблем экономического и социального использования рекреационных ресурсов исследуемой территории.

Результаты исследования показаны в таблице сравнения рекреационно-туристического потенциала Винницкой области. Учитывая все аспекты и особенности проектирования и развития рекреационно-оздоровительного комплекса на прибрежной территории были сформированы основные принципы архитектурно-пространственной организации объектов отдыха и туризма.

Ключевые слова: природные рекреационные ресурсы, рекреационно-оздоровительный комплекс, развитие туризма Винницкой области.

Кучеренко Лилия Васильевна – к.т.н., доцент кафедры строительства, городского хозяйства и архитектуры. E-mail: liliya13liliya13@gmail.com. ORCID ID: 0000-0003-0348-3610.

Бабий Игорь Николаевич – к.т.н., доцент кафедры технологии строительного производства Одесской государственной академии строительства и архитектуры. E-mail: igor7617@gmail.com. ORCID ID: 0000-0001-8650-1751.

Бойко Екатерина Викторовна – студентка, Винницкий национальный технический университет. E-mail: bm16b.boyko@gmail.com. ORCID ID: 0000-0003-3569-2070.